

Alkusanat

Tämän kirjan aihe, koulun turvallisuus, on nyt ajankohtaisempi kuin koskaan. Turvallisuus on yksittäisen oppilaan tunne ja kokemus siitä, onko koulussa hyvä olla. Kiusataanko koulussa, vai löytääkö siellä itselleen kavereita? Saako oppimiseen tuekseen ryhmän, vai joutuuko selviytymään yksin? Saako keskittyä oppimiseen, vai meneekö aika jännittämiseen ja epäolennaisiin asioihin? Turvallisuus kietoutuu koulussa moniin tekijöihin ja poistaa oppimisen esteitä.

Koulun kehittymisestä puhutaan paljon ja turvallisempaa ja yhteisöllisempää koulua vaaditaan juhlapuheissa ja mielipidekirjoituksissa. Koulu on viime vuosikymmeninä keskittynyt yksilöön sekä tietojen ja taitojen opettamiseen yksittäiselle oppilaalle. Ryhmätaidot ja oppilaan kasvun tukeminen ovat jääneet vähälle huomiolle. Ryhmätaitojen opettamista ja kasvatusta peräänkuulutetaan nyt uudella tavalla. Koululta vaaditaan paljon, mutta harvoin annetaan keinoja tai vastauksia, miten muutos voitaisiin tehdä ja miten luokan arjessa tulisi toimia.

Yksilöön ja tietojen opettamiseen keskittymisen syyksi mainitaan usein ajan puute. Koulun kiireisessä rytmissä ei tunnu olevan aikaa kasvatukselle ja ryhmän huomioimiselle. Turvallisuuden ja yhteisöllisyyden huomioiminen ei kuitenkaan vaadi erillistä aikaa tai rahaa vaan ennen kaikkea ajattelu- ja toimintatapojen muuttamista. Yksilön sijaan huomio olisi keskitettävä ryhmään sekä tietojen ja taitojen sijaan oppilaiden kasvuun ja kehittymiseen. Jokainen oppilas on tärkeä. Koulun on tuettava jokaisen oppilaan minän kehittymistä ja kasvua nuoruuden tunnekuohujen keskellä. Nuorelle koululuokka ja toiset

oppilaat ovat tärkein kasvua tukeva vertaisryhmä. Kun ryhmässä on hyvä olla ja oppilaan kasvulle on tilaa, opettaminen ja oppiminen tapahtuvat lähes itsestään.

Kirjamme tarjoaa opettajalle tietoa, tukea ja valmiuksia oppilaiden turvallisuudentunteen ja koulun yhteisöllisyyden luomiseen ja vahvistamiseen. Annamme kirjassa käytännönläheistä tietoa ohjeineen ja menetelmineen siitä, miten oivallus turvallisen ja yhteisöllisen luokan ytimestä ja siihen liittyvä ajattelutapa viedään koulun arkeen. Olemme koonneet kirjan kaikkiin lukuihin itse tekemiämme ja kehittämiämme harjoituksia ja toimintamalleja. Olemme testanneet niitä monilla ryhmillä ja todenneet ne toimiviksi. Kirjan mallit ja ideat ovat opettajalle helposti käyttöön otettavia sellaisenaan tai sovellettuina. Kirja tarkastelee opettajaa kasvattajana ja antaa hänelle välineitä tehtävänsä.

Tämän kirjan tekeminen on ollut pitkään haaveenamme. Olemme tehneet koko 2000-luvun ajan yhteistyötä niin kouluttajina kuin opettajille, ohjaajille ja nuorille tarkoitettujen koulutusmateriaalien tekijöinäkin. Samaan aikaan olemme molemmat suorittaneet erilaisia yhteistä ajatteluamme tukevia tutkintoja. Oppilaiden osallisuus ja turvallisuus ovat teemoja, joiden parissa olemme molemmat tehneet pitkään töitä. Meitä kiinnostaa koulu formaalin oppimisen areenaa laajempaan kenttään. Kouluttamisen ja kirjoittamisen lomassa meille on kehittynyt paljon ajatuksia ja ideoita, joita haluamme tuoda opettajille avuksi heidän työhönsä. Ajatus kirjasta ja sen tarpeellisuudesta vahvistui keskusteluissa opettajien kanssa ja heidän huoliaan kuunnelllessa. Monet tapaamamme aineenopettajat toivat esille muun muassa tarpeen vahvistaa ryhmätoiminta- ja vuorovaikutustaitojaan.

Tämän kirjan kirjoittaminen oli yli viiden vuoden prosessi, jonka aikana olemme käyneet lukemattomia pitkiä keskusteluja kirjan aiheista, lukeneet paljon sekä kirjoittaneet yhdessä ja lukeneet tekstiä ääneen sitä muokaten. Olemme ideoineet harjoituksia ja kehittäneet niitä eteenpäin. Olemme ajatelleet ja kirjoittaneet yhdessä. Lopullisesta tekstistä on mahdotonta sanoa, mikä on jommankumman ajatus tai idea. Teksti ja sen ajatukset ovat yhteisiä, molempien tekemiä.

Innostus ja usko kirjamme ajatuksiin on vienyt meitä eteenpäin. Kirjan tekeminen kahdestaan ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista,

vaan olemme tarvinneet ajatuksillemme tukea ja kyseenalaistamista. Lämmin kiitos Kari Anttilalle ajattelun herättämisestä ja viisaudesta. Kiitos Petteri Hakaselle ja Tuula Lahdelle yhteisistä koulutuksista ja koulutusmateriaalien tekoprosesseista, harjoitusten testaamisesta ja kehittamisestä sekä meihin uskomisesta. Susanna Winter on jakanut kanssamme uskon nuoriin ja ryhmän voimaan sekä antanut tekstistämme arvokasta ja yksityiskohtaista rakentavaa palautetta. Kiitos myös kaikille vuosien varrella tapaamillemme opettajille ja nuorten kanssa toimiville aikuisille sekä koulutuksiimme osallistuneille oivalluksista ja näkemyksistä, jotka ovat laittaneet ajattelumme liikkeelle. Kiitos kaikille käsikirjoituksemme lukeneille ja palautetta antaneille.

Toivomme, että kirjasta on sinulle apua työssäsi ja koulun arjessa.

Keväällä 2011

Reija Salovaara ja Tiina Honkonen